

สภาพปัญหาและเงื่อนไขของการจัดการศูนย์พัฒนากิจการเพื่อสังคม วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*

Characteristic of Operating Condition and Problem of Social Enterprise Center Management of Bodhivijjalaya College, Srinakharinwirot University

อัมพวัลย์ วิศวธีรานนท์ (Ampawan Visavateeranon)**

ธัญญา กลมเกลียว (Thananya Klomkiew)***

ธีรวัธรา สุวรรณศักดิ์ (Teewara Suwannasak)***

วิรัช วิศวธีรานนท์ (Viracha Visavateeranon)***

ศรจิตตรา ชูอินทร์ (Sornjitra Choo-Inn)***

ธนกร ขันทเขตต์ (Tanakorn Khanthakhet)****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหาและเงื่อนไขของการจัดการศูนย์พัฒนากิจการเพื่อสังคม วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มศว ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานด้านกิจการเพื่อสังคม ของวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย ตั้งแต่พุทธศักราช 2557-2561 จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานและปัญหาของการจัดการศูนย์พัฒนากิจการเพื่อสังคม พบว่า การดำเนินงานเกิดจากหน่วยงานภาคเอกชนได้บริจาคที่ดินเพื่อสร้างศูนย์ฯ ภายใต้การดำเนินงานของวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับสถานศึกษา และประชาชนทั่วไป เป็นการบริการวิชาการแก่สังคม เพื่อสร้างทุนการศึกษา และเป็นห้องเรียนในการจัดการศึกษาทั่วไปและการจัดค่ายนิสิตจิตอาสาสร้างแรงบันดาลใจเพื่อรับใช้สังคมของมหาวิทยาลัย โดยปัจจุบันมีฐานการเรียนรู้สำคัญที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม 7 ฐาน ประกอบด้วย ฐานอาคารหอจดหมายเหตุโครงการพัฒนาพื้นที่ราบเชิงเขา จังหวัดสระแก้ว ตามพระราชดำริ ฐานเรียนรู้ เกษตรทฤษฎีใหม่ ฐานเรียนรู้เชิงปฏิบัติการอาคารบ้านดิน ฐานเรียนรู้ ปักษีศึกษา ฐานเรียนรู้ ต้นไม้พูดได้ ฐานเรียนรู้ อุโมงค์ต้นไม้ และฐานเรียนรู้เส้นทางท่องเที่ยวตามรอยพ่อและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม

* เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องรูปแบบข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการจัดการศูนย์พัฒนากิจการเพื่อสังคมวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มศว

** อาจารย์ ดร. ประจำวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Lecturer Dr., Bodhivijjalaya College, Srinakharinwirot University. ,ampawan@g.swu.ac.th, 0972351973

*** เจ้าหน้าที่ ประจำสำนักงานคณบดีวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Academic Officer, Office of Bodhivijjalaya College Dean, Srinakharinwirot University

**** อาจารย์ ดร. ประจำวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Lecturer Dr., Bodhivijjalaya College, Srinakharinwirot University

ซึ่งปัญหาจากการดำเนินการศูนย์ฯ พบว่า ยังไม่มีระบบและกลไกการบริหาร ตลอดจนกฎระเบียบที่สนับสนุนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม

2. เงื่อนไขของการดำเนินงานด้านกิจการเพื่อสังคม พบว่า GETP 4.0 เป็นเงื่อนไขสำคัญเพื่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาฯ ให้เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย **นโยบายของรัฐ** ที่มีมาตรการทางภาษีที่เอื้อประโยชน์แก่หน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนสนับสนุนกิจการเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ **ประสบการณ์ทางการบริหารธุรกิจ/องค์การ** ที่ไม่แสวงหากำไรเป็นหลัก แต่เป็นการดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างหรือคืนประโยชน์ให้แก่สังคม การแก้ปัญหาสังคม และสิ่งแวดล้อม **ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ** ที่เหมาะสมกับการเป็นองค์กรที่สมาร์ท (SMART Organization) และ **หุ้นส่วนทางการบริหาร** ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้ครบวงจรคุณภาพการบริหารกิจการเพื่อสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นเจ้าของขององค์กรอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : สภาพการดำเนินงาน ปัญหา เงื่อนไข กิจการเพื่อสังคม

Abstract

The research had objectives to study on operating condition, problem and management condition of Social Enterprise Center, Bodhivijjalaya College, SWU. The target group of this study were 20 stakeholders whom are affected by operating of social enterprise of Bodhivijjalaya College from B.E. 2557-2561. Method of collecting data was Semi-structured Interview. The study was found out that

1. Characteristic of operating condition of Social Enterprise Center Management derive from land donated by private sectors for founding Social Enterprise Center under the management of Bodhivijjalaya College as a learning center for educational institutions and people. The Center acts as an academic service provider to society, a scholarship creator, a studying room of educational management, including the organizer of student voluntary camp to inspire the university spirit of social service. Currently, there are 7 important learning bases, that are concretely and continuously operating, namely the archive building of Royal Initiative Project of Foothill Development of Sa-kaeo Province Base, the New Theory of Agriculture Base, Know-how Learning Base of Earthen Building, Ornithology Learning Base, Trees Can Talk Learning Base, Tree Tunnel Learning Base, and Follow His Majesty's Project Route and Eco-Culture Tourism Learning Base. It was found out that there was no system and mechanism of administrating including no regulations that can support its operation concretely.

2. Regarding the operating condition of Social Enterprise, it was found out that GETP 4.0 was significant condition to enable sustainably managing the Center. Its condition comprises of government policy that provides tax exemption and enabling advantages to various parties, that can contribute social enterprise continuously and regularly to society,

including the non-profit businesses that generate their income to society, and it can solve social and environmental problem. The information and technology system that is suitable for being the SMART Organization is being the partnership of management inside and outside the university that actually shares in managing the Center from beginning to the end of social enterprise as if they own the Center genuinely.

Keyword : Operating Condition, Problem, Condition, Social Enterprise

บทนำ

ธุรกิจเพื่อสังคม มีต้นกำเนิดจากประเทศฝรั่งเศส ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2533 โดย Charles Guide เป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมให้เป็นที่ยอมรับ ซึ่งมีแนวคิดทางธุรกิจเพื่อสร้างคุณค่าให้แก่สังคม เพื่อแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม (จุฑาทิพย์ ภัทราวาท และคณะ. 2554) สำหรับประเทศไทยแล้ว บทบาทของกิจการเพื่อสังคมส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ที่เน้นการมีส่วนร่วมที่เกื้อกูลต่อกันโดยไม่เบียดเบียนระหว่างกิจการต่างๆ และเป็นฐานในการสร้างระบบเศรษฐกิจแบบใหม่อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อแก้ปัญหาสังคม สุขภาวะ และสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการสร้างรายได้ให้องค์กรแล้ว ยังทำให้ประชาชนมีความสุขอีกด้วย ซึ่งการดำเนินงานกิจการเพื่อสังคมจะต้องอาศัยทั้งภาควิชาการและภาคธุรกิจเป็นกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญ เป็นไปตามการศึกษากิจการเพื่อสังคมเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติของเฉลิมชัย บุญยะลีพรรณ (2557) ที่พบว่า การดำเนินงานด้านกิจการเพื่อสังคมที่เหมาะสมกับประเทศไทยนั้น ควรเกิดจากการสนับสนุนทั้งภาครัฐและการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมจากภาคเอกชน นอกจากนี้ สำหรับภาควิชาการ การดำเนินกิจการเพื่อสังคมในสถาบันอุดมศึกษาของไทย จะเป็นในลักษณะของการพัฒนาหลักสูตร การวิจัย และการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการบริการ ซึ่งมหาวิทยาลัยที่ดำเนินกิจการเพื่อสังคม เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยสฤณี ทองประดู (2557) ได้ศึกษาการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจการเพื่อสังคมของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี พบว่า มหาวิทยาลัยทั้งสองมีความตระหนักและมีแนวนโยบายที่ตอบสนองกิจการเพื่อสังคมอย่างชัดเจน ซึ่งมีหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งด้านงบประมาณ กิจกรรมการส่งเสริมความรู้ และมีการบรรจุวิชาเลือกในกลุ่มรายวิชาศึกษาทั่วไป (General Education) จนสุดท้ายนักศึกษาที่สนใจและมีศักยภาพขอเงินลงทุนและบ่มเพาะจากมหาวิทยาลัยเพื่อเป็นผู้ประกอบกิจการเพื่อสังคมตั้งแต่ต้นน้ำจนนำไปสู่ปลายน้ำ ซึ่งมหาวิทยาลัยได้นำงานวิจัยที่เกิดจากการลงพื้นที่จริงเพื่อหาปัญหาที่นิสิตสนใจเพื่อสร้างงานวิจัยที่เหมาะสมและสามารถใช้งานได้จริง และนำไปใช้ประโยชน์ทั้งการตีพิมพ์และการช่วยเหลือสังคม

อย่างไรก็ดี วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปัจจุบันเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ที่ดำเนินการกิจทางด้านการอุดมศึกษาทั้งการจัดการศึกษาในหลักสูตร ศศ.บ.(การจัดการภูมิสังคม) และหลักสูตร ศศ.บ.(การจัดการภูมิวัฒนธรรม) โดยหลักสูตรดังกล่าวมีวิชาเอกที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน การจัดการธุรกิจเพื่อสังคม ประกอบกับการดำเนินการกิจกรรมที่เกี่ยวกับกิจการเพื่อสังคมมาตั้งแต่การเป็น

มหาวิทยาลัยของรัฐ อาทิ การผลิตข้าวปลอดภัยโพธิ์พิสัย และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อสนองต่อนโยบายของมหาวิทยาลัยรับใช้สังคมแล้ว ยังได้รับการสนับสนุนและหนุนเสริมเพื่อการบริหารกิจกรรมดังกล่าวจากบริษัทเคเอสแอล จำกัด (มหาชน) มาอย่างต่อเนื่อง แม้การพัฒนากิจกรรมที่เกิดขึ้นในวิทยาลัยโพธิ์พิสัยจะมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องก็ตาม แต่ยังไม่มีการศึกษาสภาพปัญหาและเงื่อนไขของการจัดดำเนินงานในลักษณะของกิจการเพื่อสังคมสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นระบบและรูปแบบอันนำไปสู่การสร้างแนวทางข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการจัดการศูนย์พัฒนากิจการเพื่อสังคม วิทยาลัยโพธิ์พิสัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งจะเป็นสิ่งสำคัญต่อการจัดระบบการบริหารธุรกิจเพื่อสังคมในสถาบันอุดมศึกษาไทย ยังผลให้สนองต่อปรัชญาของการอุดมศึกษาในแง่ของการสนองต่อความต้องการของสังคม (academic relevance) แล้ว ยังผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และเกิดการพึ่งตนเอง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการดำเนินงานศูนย์พัฒนากิจการเพื่อสังคม วิทยาลัยโพธิ์พิสัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. เพื่อวิเคราะห์เงื่อนไขสำคัญต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนากิจการเพื่อสังคม วิทยาลัยโพธิ์พิสัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาที่มีกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการดำเนินงานด้านกิจการเพื่อสังคมของวิทยาลัย โพธิ์พิสัย จ.สระแก้ว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประกอบด้วย คณะผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาพัฒนาจิตอาสาและกิจการเพื่อสังคม จำนวน 15 คน ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ณ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 1 แห่ง และคณะกรรมการหมู่บ้านคลองน้ำเขียว อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว จำนวน 15 คน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 สัมภาษณ์สภาพปัญหา สาเหตุ และเงื่อนไขของการดำเนินงานศูนย์พัฒนากิจการเพื่อสังคม วิทยาลัยโพธิ์พิสัย มศว ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดกิจการเพื่อสังคม แนวคิดการพัฒนา นโยบาย และแนวคิดการประเมินเชิงระบบ และทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างข้อคำถามเพื่อการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหา และการดำเนินงานศูนย์พัฒนากิจการเพื่อสังคม วิทยาลัยโพธิ์พิสัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ประชุมกลุ่มย่อย (focus group) คณะผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาพัฒนาจิตอาสา และกิจการเพื่อสังคม จำนวน 14 คน เพื่อร่วมเสนอประเด็นและปัญหาของการดำเนินงานกิจการเพื่อสังคม ของวิทยาลัยโพธิ์พิสัย มศว

3. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงาน แล้วกำหนดเป็นประเด็นเพื่อวิเคราะห์หาเงื่อนไขสำคัญในการพัฒนากิจการเพื่อสังคมของวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย

ขั้นตอนที่ 2 สร้างเงื่อนไขที่สำคัญเพื่อการจัดการศูนย์พัฒนากิจการเพื่อสังคม วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มศว ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. จัดประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคม จำนวน 1 คน ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกิจการเพื่อสังคมของวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย จังหวัดสระแก้ว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 14 คน ผู้นำและผู้แทนชุมชน/ท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจการเพื่อสังคมของวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย จำนวน 5 คน รวมจำนวน 20 คน โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์องค์การตามหลักของ SWOT

2. สังเคราะห์และสรุปเงื่อนไขที่สำคัญเพื่อการจัดการศูนย์พัฒนากิจการเพื่อสังคม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีลักษณะที่กำหนดข้อคำถามไว้อย่างแน่นอน ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดดำเนินการด้านกิจการเพื่อสังคมของวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย โครงสร้างการบริหารงานด้านกิจการเพื่อสังคมของวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย และการวิเคราะห์องค์การด้านกิจการเพื่อสังคมตามหลักของ SWOT ซึ่งผู้วิจัยได้หาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยโดยให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินงานด้านธุรกิจเพื่อสังคม จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยหาความสอดคล้องของข้อคำถามกับประเด็นการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร/หลักฐานในรูปแบบต่างๆ ทั้งหนังสือ สิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดการบริหารธุรกิจเพื่อสังคม ปัจจัยแห่งความสำเร็จเพื่อการบริหารธุรกิจเพื่อสังคม ทั้งในและต่างประเทศ และแนวคิดการวิเคราะห์องค์การตามหลักการของ SWOT

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย และการประชุมเชิงปฏิบัติการ จากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยมีส่วนร่วม ประกอบด้วย วิธีการบันทึกภาพ บันทึกเสียง และจดบันทึก และสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายประกอบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย โดยจัดหมวดหมู่ของผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ แล้วทบทวนความสมบูรณ์ของข้อมูลที่เป็นผลการศึกษาจากการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (content analysis) ทั้งการตีความข้อสรุปจากข้อมูลที่เป็นปรากฏการณ์ที่มองเห็น ตลอดจนการใช้และไม่ใช้ทฤษฎี/แนวคิด ตามหลักตรรกะวิเคราะห์ (logical analysis)

ผลการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานและปัญหาของการดำเนินงานศูนย์พัฒนากิจการเพื่อสังคม วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 สภาพการดำเนินงานด้านกิจการเพื่อสังคมเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์ศึกษาพัฒนาจิตอาสาและกิจการเพื่อสังคม วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มศว ระยะเริ่มต้นได้ดำเนินการ ณ วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย สระแก้ว ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่ในบริเวณโครงการพัฒนาพื้นที่ราบเชิงเขา จังหวัดสระแก้ว ตามพระราชดำริ โดยพื้นที่ของวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย จ.สระแก้ว จำนวน 81 ไร่ เกิดจาก บริษัท น้ำตาลขอนแก่น จำกัด (มหาชน) เป็นผู้บริจาคที่ดินให้แก่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 เพื่อจัดการศึกษาที่ยึดโยงกับชุมชน สร้างโอกาสการเข้าถึงการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาตามศาสตร์พระราชามาเพื่อสืบสานโครงการตามพระราชดำริ ต่อมาในปี พ.ศ.2560 บริษัท น้ำตาลขอนแก่น จำกัด (มหาชน) ได้บริจาคที่ดินเพิ่มเติมอีก 18 ไร่ ซึ่งเป็นที่ดินที่ติดกับพื้นที่เดิม เพื่อสร้างศูนย์ศึกษาพัฒนาจิตอาสาและกิจการเพื่อสังคม “เกษตรทฤษฎีใหม่” โดยการจัดตั้งศูนย์ฯ ครั้งนี้ เนื่องในพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวาระครบรอบ 100 วัน ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จสวรรคต เพื่อเป็นการน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณ ที่พระราชทานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รู้จักการใช้ชีวิตร่วมกันในชุมชนอย่างเกื้อกูลกัน ตลอดจนการอยู่ร่วมกันโดยร่วมดูแลและรักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อมทั้งดิน น้ำ ป่า พลังงาน เกษตรสัมพันธ์ เพื่อให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้คงอยู่อย่างสัมพันธ์กันให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน ซึ่งวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานด้านกิจการเพื่อสังคม มีหลักการสำคัญ 3 ประการคือ 1) เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับสถานศึกษาทุกระดับ รวมทั้งนิสิตจากมหาวิทยาลัยต่างๆ และประชาชนทั่วไปที่สนใจ 2) เพื่อการบริการวิชาการแก่สังคมสู่กิจการเพื่อสังคม ที่มุ่งสร้างทุนการศึกษาให้แก่ นิสิตของวิทยาลัยโพธิวิชชาลัยที่มีความประพฤติดี ครอบครัวยากจน และมีจิตอาสา และ 3) เพื่อเป็นห้องเรียนในวิชาศึกษาทั่วไปและการจัดค่ายนิสิตจิตอาสาสร้างแรงบันดาลใจเพื่อรับใช้สังคมของมหาวิทยาลัย

ฐานเรียนรู้ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม จำนวน 7 ฐาน ประกอบด้วย 1) **ฐานเรียนรู้ อาคารหอจดหมายเหตุ โครงการพัฒนาพื้นที่ราบเชิงเขา จ.สระแก้ว ตามพระราชดำริ** เดิมเป็นอาคารบ้านดินที่สร้างขึ้นอย่างเรียบง่าย เมื่อปี 2551 ที่ใช้วัสดุจากดินเหนียวผสมแกลบ ไม้ หลังคามุงจาก ไม่มีบานหน้าต่าง ต่อมาได้ซ่อมแซมให้เกิดความคงทน มีขนาดของอาคารกว้าง 6 เมตร ยาว 11 เมตร โดยโครงหลังคาเป็นเหล็ก เปลี่ยนหลังคามุงจากเป็นเมทัลชีท ปรับเสาให้มีความแข็งแรงโดยใช้เหล็กและใช้ก้อนอิฐดินผสมปูนซีเมนต์ ทำพื้นอาคารใหม่ เพิ่มบานประตู หน้าต่าง ระบบไฟฟ้า และห้องน้ำ จำนวน 2 ห้อง ซึ่งฐานเรียนรู้นี้เป็นการบอกเล่าเรื่องราวสำคัญผ่านภาพประวัติศาสตร์เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินมายังสถานที่ต่างๆ ณ จังหวัดสระแก้ว ตั้งแต่ปี 2521 ได้แก่ โครงการอ่างเก็บน้ำบ้านคลองทราย โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยชัน โครงการอ่างเก็บน้ำท่ากะบาก โครงการอ่างเก็บน้ำช่องกล่าบน ฝายน้ำล้นบ้านคลองน้ำเขียว สหกรณ์การเกษตรคลองน้ำเขียว ธนาคารข้าว สถานีวิจัยเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าช่องกล่าบน และโรงเรียนร่มเกล้า 2) **ฐานเรียนรู้ “เกษตรทฤษฎีใหม่”** โดยใช้ต้นทุนของพื้นที่กับการจัดการพื้นที่ ทั้งพื้นที่เก็บกักรักษาน้ำ พื้นที่ทำนา-ไร่ พื้นที่ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง พื้นที่เกษตรผสมผสานที่เชื่อมโยงกับการบำบัดน้ำเสียเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ ภายใต้นโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียว และพื้นที่อยู่อาศัยที่ใช้ภูมิปัญญาสร้างบ้านดิน อันนำมาสู่ 3) **ฐาน**

เรียนรู้เชิงปฏิบัติการอาคารบ้านดินทางเลือก (บ้านขาวนา) ซึ่งเป็นอาคารกว้าง 8 เมตร ยาว 11 เมตร ภายในอาคารประกอบด้วย 2 ห้องนอน 2 ห้องน้ำ 1 ห้องโถง ซึ่งวัสดุที่ใช้เพื่อการสร้างอาคาร ประกอบด้วยดินลูกรัง ปูนซีเมนต์ แบบไม้ก่ออิฐ เหล็ก ซึ่งการก่อสร้างอาคารขนาดดังกล่าวใช้วัสดุขนาด 10 x 20 x 40 เซนติเมตร จำนวน 1,500 ก้อน โดยค่าวัสดุในการก่อสร้างบ้านขาวนา ประเมินราคา 350,000 บาท ยังไม่รวมค่าแรงในการก่อสร้าง ซึ่งฐานเรียนรู้สามารถลงมือปฏิบัติได้จริงและสามารถอยู่อาศัยได้จริง มีความแข็งแรงทนทาน ซึ่งอาคารนี้ได้เริ่มก่อสร้างและแล้วเสร็จในปี 2560 ใช้เวลาก่อสร้างประมาณ 100 วัน 4) **ฐานเรียนรู้ “ปักษีศึกษา”** ซึ่งเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับนกที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา ขณะนี้ได้พบนกจำนวน 20 ชนิด ในเขตพื้นที่ของวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย โดยผู้ที่สนใจสามารถศึกษาพฤติกรรมของนกแต่ละชนิดด้วยการนำกล้องส่องนกเข้ามาศึกษาด้วยตนเองในพื้นที่ของวิทยาลัยฯ หรือ ศึกษาจากแผ่นพับ “นกที่พบได้ในพื้นที่วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มศว สระแก้ว และพื้นที่ใกล้เคียง” ผ่านโทรศัพท์มือถือในระบบ Android ซึ่งสามารถศึกษาชนิดนกและพฤติกรรมของนกได้ 5 ชนิด 5) **ฐานเรียนรู้ต้นไม้พูดได้** เป็นฐานเรียนรู้เกี่ยวกับพรรณไม้ต่างๆ ที่บางชนิดเป็นสมุนไพรสามารถรักษาโรคได้ และพรรณไม้บางชนิดถือเป็นไม้มีค่าทางเศรษฐกิจด้วย โดยพรรณไม้แต่ละต้น จำนวนกว่า 20 ชนิด ได้จัดทำเป็น QR Code ซึ่งผู้ที่สนใจศึกษาเรียนรู้ฐานนี้ สามารถเรียนรู้พรรณไม้แต่ละชนิดผ่านเครื่องมือ/โทรศัพท์มือถือที่สามารถอ่าน QR Code ได้ 6) **ฐานเรียนรู้อุโมงค์ต้นไม้ “คลองเกลือ-คลองพระปรัง”** เป็นฐานพายเรือเพื่อศึกษาพรรณไม้ตามริมคลองพระปรังที่อยู่ในบริเวณของวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย ซึ่งมีระยะทางประมาณ 23 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำในช่วงฤดูแล้งที่ยังมีน้ำใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคที่ส่งไปยังหมู่บ้านใหม่ศรีจำปาทอง หมู่บ้านโคกสว่าง จากการทำฝายชะลอน้ำตั้งแต่ปี 2556 และ 7) **ฐานเรียนรู้เส้นทางท่องเที่ยวตามรอยพ่อและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม (ของจังหวัดสระแก้ว)** เพื่อเป็นการศึกษาเส้นทางประวัติศาสตร์ตามรอยพ่อที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้เสด็จพระราชดำเนินมายังสถานที่ต่างๆ ในจังหวัดสระแก้ว ซึ่งเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศของวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย สระแก้ว ในระยะเริ่มต้น ประกอบด้วย (1)อ่างเก็บน้ำชองกล่าบน ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำที่ก่อสร้างเมื่อปี 2524 มีความจุ ประมาณ 1.275 ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นแหล่งเก็บน้ำเพื่อการเกษตรและใช้ผลิตกระแสไฟฟ้า (2) สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าชองกล่าบน จัดตั้งเมื่อปี 2526 เป็นแหล่งเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ทั้งสัตว์ปีก สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม และสัตว์เลื้อยคลานเพื่อการขยายพันธุ์และปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ ซึ่งปัจจุบันมีการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์เปิดก่า นกเงือก นกแก๊ก นกกกหรือนกกาฮัง ซึ่งในสถานีฯ ยังมีภาพจากกล้องวงจรปิดเกี่ยวกับการทำรัง วางไข่ และเลี้ยงดูตัวอ่อนของนกเงือก เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิค วิธีการเพาะเลี้ยงและการขยายพันธุ์ การอนุบาลสัตว์ และโรคของสัตว์ป่าที่จัดให้บริการ/เพื่อการเรียนรู้แก่ผู้ที่สนใจ (3) สถานีไฟฟ้าพลังน้ำ – แสงอาทิตย์ เป็นแหล่งผลิตไฟฟ้าจากพลังงานทดแทน ส่วนหนึ่งได้ใช้พลังงานน้ำจากอ่างเก็บน้ำชองกล่าบน และอีกส่วนหนึ่งได้ใช้พลังงานแสงอาทิตย์เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า 4) แปลงไผ่สีสุก มีพื้นที่ประมาณ 350 ไร่ ซึ่งเป็นสวนไผ่สีสุกแห่งแรกและแห่งเดียวในประเทศไทย เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านศิลปาชีพในโครงการพัฒนาพื้นที่ราบเชิงเขาตามพระราชดำริ และ 5) อ่างเก็บน้ำท่ากระบาก ก่อสร้างเมื่อปี 2522 มีความจุประมาณ 7.3 ล้านลูกบาศก์เมตร บนเนื้อที่ประมาณ 4,000 ไร่ โดยลักษณะของอ่างเก็บน้ำ ทำจากดินรับน้ำจากเทือกเขาบรรทัด ซึ่งเป็นฐานเรียนรู้เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการน้ำ

1.2 ส่วนสภาพปัญหาที่เกิดจากการดำเนินการเพื่อสังคมของวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มีดังนี้

1) โครงสร้างเชิงนโยบาย และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเพื่อสังคม ที่ยังไม่มีกำหนดอย่างเป็นระบบ มีความชัดเจน มีเพียงการมอบหมายหลักการในการดำเนินงานเพื่อตอบสนองความเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อรับใช้สังคม รวมถึงยังไม่มีกำหนดผู้บริหารของมหาวิทยาลัยที่ทำหน้าที่ในการเอื้ออำนวย การส่งเสริมและสนับสนุนให้กิจการเพื่อสังคมสามารถดำเนินการได้ให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืน ตลอดจนโครงสร้างทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ยังไม่เสถียรส่งผลกระทบต่อ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ในพื้นที่ของวิทยาลัยฯ

2) การบริหารจัดการ ทั้งการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง บุคลากรยังขาดประสบการณ์ในการดำเนินงานกิจการเพื่อสังคมอย่างครบวงจร ทั้งความรู้ทางการบริหาร/การตลาด และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นช่องทางในการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับกิจการเพื่อสังคม ที่สำคัญคือ ขาดการบำรุงรักษาฐานเรียนรู้ซึ่งเป็นจุดขายสำคัญของการบริหารกิจการเพื่อสังคมให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ตลอดเวลา

2. **เงื่อนไขการดำเนินงานศูนย์พัฒนากิจการเพื่อสังคม วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ** เกิดจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร โดยใช้ SWOT ซึ่งการที่จะดำเนินงานศูนย์พัฒนากิจการเพื่อสังคมให้เท่าทันการเปลี่ยนของสังคมในยุคไทยแลนด์ 4.0 เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน จำต้องอาศัยเงื่อนไขเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน คือ GETP 4.0 ประกอบด้วย 1) **นโยบายของรัฐบาล (Government policy)** สร้างมาตรการด้านภาษีที่เอื้อประโยชน์แก่องค์กรภาคเอกชนหรือหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนสนับสนุนกิจการเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้การบริหารกิจการเพื่อสังคมเกิดความยั่งยืน 2) **ประสบการณ์ในการบริหารกิจการเพื่อสังคม (Experience of social entrepreneurs)** ที่ไม่ใช่เพียงความรู้ทางการบริหารทั่วไป แต่จะเป็นความรู้ความสามารถทางการบริหารองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรเป็นหลัก แต่เป็นการดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างหรือคืนประโยชน์ให้แก่สังคม การแก้ปัญหาสังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักการสำคัญของการบริหารเพื่อการพึ่งตนเองและเกิดความยั่งยืน สามารถสร้างมูลค่าเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ผลิตภัณฑ์/กิจกรรมที่สร้างขึ้น สร้างระบบบัญชี/การเงิน และสร้างตลาดออนไลน์ (Online marketing) ซึ่งเป็นสื่อออนไลน์เพื่อการเผยแพร่/จำหน่ายผลิตภัณฑ์/กิจกรรมที่สร้างขึ้น ตลอดจนการให้บริการข้อมูลข่าวสารที่สามารถโต้ตอบกันได้อย่างทันท่วงที รวมถึงการสร้างเครือข่ายวิชาชีพของชุมชน/กิจการเพื่อสังคม นอกจากนี้ การบริหารบุคลากร ก็เป็นประเด็นสำคัญต่อการดำเนินงานที่ต้องอาศัยอาศัยบุคลากรที่มีทัศนคติที่ดีต่อชุมชน มีความเข้าใจต่องานด้านกิจการเพื่อสังคม จึงจำเป็นต้องให้บุคลากรเข้ารับการอบรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมตลอดเวลา 3) **ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Technology)** ด้วยกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมท่ามกลางนโยบายของประเทศไทย 4.0 ที่ให้ความสำคัญต่อระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องมือในการบริหารงานทุกภาคส่วน ซึ่งระบบที่จัดทำขึ้นต้องมีความพร้อมเพื่อการใช้งาน ทั้งระบบการจัดเก็บฐานข้อมูลเพื่อการสืบค้น การเข้าถึงข้อมูลเป็นไปด้วยความรวดเร็ว มีระบบการสำรองไฟ มีระบบความปลอดภัย และมีผู้รับผิดชอบโดยตรงเพื่อการกำกับดูแลระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะกับการเป็นองค์กรที่สมาร์ต (SMART Organization) และ 4) **หุ้นส่วนทางการบริหาร (Partnerships)** คือองค์การภายนอกที่มีนโยบายการบริหารองค์กรเพื่อช่วยเหลือสังคมที่มีใช้เพียงการสนับสนุนเงินงบประมาณเท่านั้น แต่มีความมุ่งมั่นในการสร้างชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและเกิดการพึ่งตนเองได้ และหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒที่มี

องค์ความรู้ ทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านกิจการเพื่อสังคม โดยหุ้นส่วนทางการบริหารที่เข้าร่วมดำเนินการกิจการเพื่อสังคม ต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน การรับผลประโยชน์ การกำกับติดตาม การตัดสินใจ และประเมินผลการดำเนินงานอย่างครบวงจรคุณภาพการบริหารกิจการเพื่อสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นเจ้าของขององค์กรที่มีเป้าหมายเพื่อคืนประโยชน์ให้แก่สังคมหรือชุมชนอย่างแท้จริง

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ และนำประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนากิจการเพื่อสังคม พบว่า การดำเนินงานของศูนย์ที่เกิดขึ้นได้นั้นมาจากหน่วยงานภาคเอกชนคือ บริษัท เคเอสแอล จำกัด (มหาชน) ได้บริจาคที่ดินเพื่อสร้างศูนย์พัฒนากิจการเพื่อสังคม ภายใต้การดำเนินงานของวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับสถานศึกษา และประชาชนทั่วไป เป็นการบริการวิชาการแก่สังคม เพื่อสร้างทุนการศึกษา และเป็นห้องเรียนในการจัดการศึกษาทั่วไปและการจัดค่ายนิสิตจิตอาสาสร้างแรงบันดาลใจเพื่อรับใช้สังคมของมหาวิทยาลัย โดยปัจจุบันมีฐานการเรียนรู้สำคัญที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมถึง 7 ฐาน ได้นั้น สอดคล้องกับ เฉลิมชัย บุญยะสิทธิ์ณ. (2557) ซึ่งทำการศึกษาเรื่องกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาตินั้น พบว่าการดำเนินกิจการเพื่อสังคมเกิดจากนโยบายของรัฐและภาคเอกชน ที่เกิดจากนวัตกรรมส่วนบุคคลหรือกลุ่มบุคคลคิดเพื่อช่วยเหลือสังคม โดยใช้แหล่งเงินทุนจากภาครัฐกิจการและการบริจาค ซึ่งถือเป็นกิจการเพื่อสังคมที่เหมาะสมกับประเทศไทย และเป็นไปตามที่วิสาหกิจบ้านแม่ปาน-สันเกียง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่ดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม ก็เนื่องจากบริษัทเจริญโภคภัณฑ์โปรดิ๊วส จำกัด ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณและมหาวิทยาลัยแม่โจ้ที่ให้บริการวิชาการที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน ด้วยการวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้ชาวบ้านสามารถประกอบอาชีพที่หลากหลายและก่อเกิดรายได้ของชุมชนได้อย่างยั่งยืนนั้น คือ น้ำคือชีวิต จึงทำให้เกิดการสร้างบ่อพวง แหล่งกักเก็บน้ำเพื่อการเกษตรซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาคเอกชน (สมเกียรติ ชัยพิบูลย์, สัมภาษณ์. 2561)

2. เงื่อนไขของการดำเนินงานด้านกิจการเพื่อสังคม พบว่า GETP 4.0 เป็นเงื่อนไขสำคัญเพื่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนากิจการเพื่อสังคมให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งเงื่อนไขที่พัฒนาขึ้นมาี้ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของการดำเนินงานด้านกิจการเพื่อสังคมในสถาบันอุดมศึกษา เกิดจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรทั้งภายในและภายนอกของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินงานด้านกิจการเพื่อสังคม ของวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย ทั้งบุคลากรในวิทยาลัยฯ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และคณะผู้นำของหมู่บ้านในโครงการพัฒนาพื้นที่ราบเชิงเขา จ.สระแก้ว ตามพระราชดำริ ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกี่ยวกับกิจการเพื่อสังคมมาอย่างต่อเนื่อง โดยเงื่อนไขประกอบด้วย **นโยบายของรัฐ (Government)** ที่มีมาตรการทางภาษีที่เอื้อประโยชน์แก่หน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนสนับสนุนกิจการเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ **ประสบการณ์ทางการบริหารธุรกิจ/องค์กร (Experience)** ที่ไม่แสวงหากำไรเป็นหลัก แต่เป็นการดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างหรือคืนประโยชน์ให้แก่สังคม การแก้ปัญหาสังคม และสิ่งแวดล้อม **ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ**

(Technology) ที่เหมาะสมกับการเป็นองค์กรที่สมาร์ท (SMART Organization) และหุ้นส่วนทางการบริหาร (Partnership) ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้ครบวงจรคุณภาพการบริหารกิจการเพื่อสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นเจ้าของขององค์กรอย่างแท้จริง ซึ่งเงื่อนไขบางด้านสอดคล้องกับการวิจัยเรื่องการพัฒนาโมเดลสนับสนุนกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทยของวรู โรจนวงศ์ (2559) คือ นโยบายของรัฐในด้านมาตรการทางภาษีนั่น ถือเป็นปัจจัยสนับสนุนจากภายนอกองค์กร ส่วนประสบการณ์ทางการบริหารธุรกิจ/องค์กร ทั้งการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายองค์กร การกำหนดโครงสร้าง แผนการบริหารธุรกิจ ตั้งแต่ต้นทุนการผลิต การจัดหาเงินทุน กระบวนการผลิต การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การบริหารสินค้าคงคลัง รวมทั้งการบริหารบุคลากรภายในองค์กร ถือเป็นปัจจัยสนับสนุนกิจกรรมหลักภายในองค์กร และปัจจัยสนับสนุนกิจกรรมสนับสนุนภายในองค์กร ส่วนระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ถือเป็นปัจจัยสำคัญของการขับเคลื่อนองค์กรที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศไทยในสภาวะการณ์ปัจจุบันที่เน้นการสร้างนวัตกรรมโดยนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือเพื่อการขับเคลื่อนประเทศภายใต้ “ประเทศไทยในยุค 4.0” ที่สำคัญคือรัฐบาลได้ส่งเสริมให้ชุมชนได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ด้วยการจัดทำโครงการ Wi-Fi เพื่อประชาชน (เน็ตประชารัฐ) แล้ว นั้นย่อมแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการขับเคลื่อนชุมชนในเชิงสร้างสรรค์โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงประเทศให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในที่สุด และหุ้นส่วนการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การบริหารกิจการเพื่อสังคมสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติคุณ แสงนิล และสันติธร ภูริภักดี (2561) ที่พบว่า แนวทางการบริหารจัดการวิสาหกิจเพื่อสังคม คือความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนถือเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้รับความร่วมมือที่ดีจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อีกทั้งหุ้นส่วนในการบริหารกิจการเพื่อสังคมนี้ มิได้แสดงถึงการถือหุ้นเพื่อการแบ่งผลประโยชน์เพื่อส่วนตัว แต่เป็นหุ้นส่วนที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมโดยคืนประโยชน์ให้แก่สังคมหรือชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น ทุนการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับสันติธ หนูนิล (2557) ที่วิเคราะห์องค์การประเภทกิจการเพื่อสังคม พบว่า ลักษณะสำคัญของกิจการเพื่อสังคมประการหนึ่ง คือ ผลกำไรส่วนใหญ่จากการดำเนินการกิจการประเภทนี้จะถูกนำมาขยายผลเพื่อเป้าหมายทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่ผลกำไรสูงสุด นั่นคือการคืนผลประโยชน์ให้แก่สังคมมากกว่าการนำผลกำไรที่ได้มาปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นเอกชนองค์กรธุรกิจทั่วไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ มีดังนี้

1. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ประกาศเป็นมหาวิทยาลัยรับใช้สังคม ซึ่งมีวิทยาลัยโพธิวิชชาลัยเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ตอบสนองนโยบายดังกล่าวอย่างเด่นชัด โดยวิทยาลัยฯ มีพื้นที่เพื่อการจัดกิจกรรมให้แก่นิสิตเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพทั้ง จ.สระแก้ว จ.ตาก และ จ.เชียงใหม่ ดังนั้นมหาวิทยาลัยฯ ควรสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่องให้แก่วิทยาลัยฯ เพื่อตอบสนองนโยบายของมหาวิทยาลัยอย่างเป็นรูปธรรมในลักษณะของค่าใช้จ่ายต่อหัวในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาศักยภาพนิสิต เช่นเดียวกับค่าบำรุงต่างๆ ที่มหาวิทยาลัยหักเป็นค่าใช้จ่ายส่วนกลาง ซึ่งส่งผลให้การบริหารงานกิจการเพื่อสังคม วิทยาลัยโพธิวิชชาลัยเกิดความคล่องตัวและยั่งยืน

2. การดำเนินกิจการเพื่อสังคม ซึ่งมีลักษณะของการดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างและคืนประโยชน์ให้แก่สังคม การได้มาซึ่งผู้บริหารและบุคลากรเพื่อดำเนินกิจการดังกล่าว ย่อมต้องมีกระบวนการคัดเลือกบุคคลที่สอดคล้องกับการดำเนินกิจการเพื่อสังคมที่ต่างจากองค์การธุรกิจทั่วไป

3. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินกิจการเพื่อสังคมให้สอดคล้องกับนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ของรัฐบาลจะเป็นจริงได้นั้น การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทุกที่ทุกเวลา จึงถือเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานที่ประชาชนพึงได้รับจากรัฐ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐ จึงต้องดำเนินโครงการ Wi-Fi เพื่อประชาชน (เน็ตประชารัฐ) ให้ครอบคลุมทั่วประเทศ

ข้อเสนอแนะเพื่อดำเนินการวิจัยต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับลักษณะของหุ้นส่วนการบริหารที่เหมาะสมของศูนย์พัฒนากิจการเพื่อสังคม วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2. ควรศึกษาอัตลักษณ์ของการดำเนินงานด้านกิจการเพื่อสังคมของวิทยาลัยโพธิวิชชาลัยที่เหมาะสมกับพื้นที่ทั้งสระแก้ว ตาก และเชียงใหม่

3. ควรศึกษาการบริหารงานด้านกิจการเพื่อสังคมของสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อหาความเหมือนและความต่างในแต่ละวัฒนธรรม

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กิตติคุณ แสงนิล และสันติธร ภูริภักดี. (2561). “การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจเพื่อสังคม กรณีศึกษา สามพรานโมเดล โดยมูลนิธิสังคมสุขใจ.” วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 11, ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน : 168.
- จุฑาทิพย์ ภัทราวาท และคณะ. (2554). ชุดโครงการการขับเคลื่อนการพัฒนาการสหกรณ์และการค้าที่เป็นธรรม. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2560 จาก http://elibrary.trf.or.th/project_content.asp?PJID=RDC5440007.
- เฉลิมชัย บุญยะลีพรรณ. (2557). *กิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2560 จาก http://dric.nrct.go.th/bookdetail.php?type=1&book_id=284232.
- วฐุ โรจนวงศ์. (2559). *การพัฒนาโมเดลสนับสนุนกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การบริหารเทคโนโลยี). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สกฤษฎ์ ทองประดู. (2557). *การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจการเพื่อสังคมของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี*. สืบค้นเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2560 จาก http://dric.nrct.go.th/bookdetail.php?type=1&book_id=280892.
- สมเกียรติ ชัยพิบูลย์, เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อัมพวัลย์ วิศวธีรานนท์ เป็นผู้สัมภาษณ์. ที่วิสาหกิจชุมชนแม่ปาน-สันเกียง อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2561.
- สานิตย์ หนูนิล. (2557, มกราคม-ธันวาคม). “การวิเคราะห์องค์การประเภทกิจการเพื่อสังคม,” *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. ปีที่ 17 หน้า 358-372.